

## Over politiek en macht

BERGOGLIO De Katholieke Kerk heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling naar nationale onafhankelijkheid in Argentinië, in de periode tussen 1810 en 1816. Er zaten priesters in de Eerste Assemblee,<sup>2</sup> in het Congres van Tucumán<sup>3</sup> en in de Assemblee van het Jaar 13.<sup>4</sup> In de periode waarin de natie ontstond, was de Kerk nauw verbonden met het volk, dat overwegend katholiek was, geëvangeliiseerd en goed gevormd in de catechismus. Toen het land zich later openstelde voor de stromen immigranten, kwamen er ook andere godsdienstige gemeenschappen, zoals die van joden en moslims. Uit de culturele en geestelijke mengeling die daaruit ontstond, groeide een goede Argentijnse eigenschap: zij leefden broederlijk samen, afgezien van één enkele gek of extremist die rotjes afschiet, zoals je die overal hebt. Een symbool van die verbroedering is de stad Obera, multiculturele hoofdstad. Er zijn zestig tempels en kerken te vinden, een minderheid daarvan is katholiek, de andere zijn evangelisch, orthodox of joods. En al die gelovigen leven rustig en tevreden met elkaar voort. Een ander voorbeeld is de figuur van William Morris, een evangelisch protestant, die het Argentijnse onderwijssysteem diepgaand beïnvloed heeft. De Argentijnse natie ontstond niet op afstand van de godsdienst, zij ontwikkelde zich in het licht van de godsdienst.

SKORKA Het lijkt geen twijfel dat de godsdienst een belangrijke rol gespeeld heeft in het ontstaan van de natie, het katholicisme als eerste. De verschillende godsdiensten die zich in Argentinië vestigden, hebben sterk bijgedragen aan de nationale cultuur. In de jaren van de onafhankelijkheidsstrijd is er een hevig debat gevoerd tussen de ka-

tholieken en de aanhangers van de Verlichting – de andere onafhankelijkheidsbeweging en voorvechter van vrijheid, geïnspireerd op de idealen van de Franse Revolutie – over de grenzen aan kerkelijke bemoeienis met staatskwesies. Ik weet niet of alle mensen die zich op dat moment tegen de Katholieke Kerk keerden in feite ook ongelovig waren, want dikwijls wordt het instituut dat de godsdienst vertegenwoordigt op één hoop gegooid met het wezen van de godsdienst. De spanning tussen Verlichting en beginselen als vrijheid, gelijkheid, broederschap enerzijds en de godsdienst anderzijds bleek heel vruchtbaar, omdat aan beide kanten herziening en analyse van eigen posities nodig was. Zolang het debat over ideologische posities ging, pakte het positief uit. Hoe het nu gaat in de Argentijnse samenleving valt te bezien: op momenten van hevige crisis doen mensen een beroep op de godsdienst, als laatste borg en steun. Toen zoiets uitbrak in 2001, werd er een ‘gesprekstafel’ ingericht. De politiek was op de klippen gelopen, en de godsdienst werd te hulp geroepen om uit een moeilijke situatie te komen. ‘Kerk’ betekent etymologisch in het Grieks: ‘samengeroepen’ en *beth haknesset* (‘synagoge’ in het Hebreeuws) betekent ‘plaats van samenkomst’. Dat houdt in dat kerken niet alleen plaatsen zijn om God te zoeken, maar dat daar alles besproken wordt dat de mensen aangaat. Zoals vroeger gebeurde in de tijd van de profeten, zo moeten de godsdiensten zich ook nu helder uitspreken over sociale vraagstukken. Dat betekent niet dat kerkelijke vertegenwoordigers aan partijpolitiek moeten doen. Wat vindt u daarvan, monseigneur, gezien het feit dat iemand als Joaquín Piña<sup>5</sup> een van uw priesters was?

BERGOGLIO Piña heeft uitgelegd dat het hier niet om een politiek feit ging, maar om een volksraadpleging waaraan geen verkiezing voor een politieke functie verbonden was. Hij zette zich in bij de verkiezingen om te zien of een wijziging van de Constitutie al dan niet doorgang kon vinden, en toen hij vond dat zijn opdracht erop zat, trad hij af.

SKORKA Naar mijn mening moet een kerkelijke vertegenwoordiger zich buiten de politiek houden, behalve op welomschreven momenten, zoals toen Marshall Meyer zich in de strijd wierp voor de verdediging van de mensenrechten in Argentinië. Maar een dergelijk engagement betrof altijd heel specifieke, welomschreven situaties want Meyer wilde geen kamerlid of senator of wat dan ook worden. Hij liep met Raúl Alfonsín en andere politici mee op om de democratie te herstellen, maar ambieerde nooit een politieke functie. Daar moeten wij heel alert op zijn, de kansel mag nooit gebruikt worden voor een politiek belang.

BERGOGLIO Wij zijn allemaal politieke dieren, in de goede zin van het woord 'politiek'. Allemaal zijn wij geroepen om politiek mee te werken aan de opbouw van ons volk. Menselijke en godsdienstige waarden verkondigen heeft een politieke connotatie, of wij dat nu leuk vinden of niet. Een predikant moet die waarden naar voren kunnen halen zonder zich te mengen in de kleine dingen van de partijpolitiek. Bij de herdenking van de slachtoffers van de Cromañon-discotheek<sup>6</sup> heb ik gezegd dat Buenos Aires een ijdele, onbesuisde en corrupte stad was. Iemand beweerde dat ik mensen met naam en toenaam zo genoemd had, maar ik had het toen over heel de stad. Wij zijn allemaal geneigd tot corruptie. Wanneer een politieagent iemand aanhoudt voor een snelheidsovertreding, is de eerste zin die hij hoort waarschijnlijk: 'Kunnen we iets regelen?' Dat zit in ons, wij moeten vechten tegen onze neiging om te rekenen op aanbevelingen, een voorkeursbehandeling, of iets ritselen en regelen. Wij zijn overgevoelig en daarom corrupt. In die preek had ik het over een gebrek van ons als stadbewoners, ik was niet politiek bezig. Eigenlijk is het een probleem van de media, die soms de woorden van iemand alleen maar relateren aan een actuele gebeurtenis. Ieder medium construeert tegenwoordig een andersluitend bericht op basis van twee of drie gegevens, anders gezegd: dat is desinformatie. Wie preekt refereert aan

de politiek met een hoofdletter, aan politiek die waarden beheert. Maar vaak maken de media zijn woorden los uit de context en passen ze toe op een specifieke situatie, ten gunste van de politiek met een kleine letter. Ik herinner me dat u mij aan het slot van een Te Deum zei: 'Dat was moedig!' Mij leek het normaal om die dingen te zeggen, maar u voorzag al wat de media van mijn woorden zouden maken. De volgende dag gaven de kranten de meest uiteenlopende interpretaties van mijn woorden, die gericht zouden zijn tot bepaalde politici. Maar toen ik het over de leiders had, gebruikte ik een inclusief 'wij', dat iedereen omvatte.

SKORKA Ik herinner me die preek, het was 25 mei, en als gevolg daarvan zou er nooit meer een Te Deum in de kathedraal plaatsvinden. Helaas geven de media niet de echte betekenis weer van de woorden van een kerkelijke vertegenwoordiger: zo iemand roept op om bepaalde waarden te respecteren. De aanleiding is misschien wel een specifieke omstandigheid, maar hij kijkt verder, zijn woorden transcenderen het hier en nu, hij appelleert aan diepe waarden. De profeten, veeleisend als zij waren, hadden als perspectief dat het niet goed gaat zolang er nog één iemand honger heeft. Een preek moet je dan ook zo beluisteren, dat je als met een vergrootglas elk woord bestudeert en analyseert vanuit de optiek van de profeten. Aan de andere kant moeten wij erkennen dat de Katholieke Kerk in Argentinië, gezien haar belangrijke positie, er niet omheen kan het gesprek met de overheid aan te gaan, en dat haar woorden op hun beurt door de overheid politiek geïnterpreteerd worden.

BERGOGLIO Priesters en bisschoppen moeten voorkomen dat zij in klerikalisme vervallen, dat is een verkeerde opstelling in de Kerk. De Katholieke Kerk bestaat uit het hele gelovige volk, priesters inbegrepen. Wanneer een priester het woord Gods verkondigt, of wanneer hij verwoordt wat het volk Gods op zijn hart heeft, dan vervult hij de rol van de profeet, hij bemoedigt en onderricht vanaf de kansel. Wanneer een priester de taak heeft een bisdom of

een parochie te leiden, moet hij luisteren naar zijn gemeenschap zodat de juiste beslissingen rijpen, want hij leidt de gemeenschap op de weg die zij gaat. Maar als hij zijn wil oplegt, als hij in een of andere vorm zegt: 'Hier beslis ik', dan vervalt hij in klerikalisme. Helaas gedragen sommige priesters zich niet volgens de leidraad die harmonie zoekt in de naam van God. Er zijn priesters die klerikale neigingen vertonen met hun publieke uitlatingen. De Kerk staat op de bres voor de autonomie van het maatschappelijk leven. Een gezonde autonomie houdt een gezond laïcisme in, dat respect heeft voor de onderscheiden competenties. De Kerk gaat de artsen niet vertellen hoe ze moeten opereren. Wat niet goed is, is een militant laïcisme, een houding die transcendentie ontkent of de godsdienst verbiedt buiten de sacristie te komen. De Kerk verwoordt waarden; laten anderen zorgen voor de rest.

SKORKA Persoonlijk sta ik heel kritisch en sceptisch tegenover de politieke partijen in Argentinië. De geschiedenis van de afgelopen jaren, eigenlijk al zolang als ik mij herinner, bevestigt mij daar helaas in. Ik ben geen aanhanger van een bepaalde politieke partij. Maar ik heb wel altijd gevonden, en vind nog steeds, dat de democratie het beste sociale systeem is. Als ik vanaf de kansel spreek over Argentinië, doe ik dat altijd in algemene zin: wij zijn allemaal verantwoordelijk voor wat er gebeurt. Het kan niet zo zijn dat een land dat in staat is voedsel voort te brengen voor 300 miljoen mensen, zijn 38 miljoen inwoners niet te eten geeft. Dat wijst op een crisis van de waardenbeleving. Ik zie alleen maar belangenstrijd, en geen strijd om het belang van de naaste, en ik zie ook nergens politieke organisaties die diep overtuigd zijn van de noodzakelijke veranderingen. Ik merk dat zij alleen maar uit zijn op macht, en die macht laten voorgaan op het individu. Er is maar weinig geld nodig om de sloppenwijken weg te werken. Als ik bedelaars op straat zie, draait mijn hart in mijn lijf om, er zijn er de laatste tijd meer en meer. Argentinië is ziek. Het doet mij echt zeer, de werkelijkheid zou er zo

heel anders uit moeten zien. Ik zeg dat zonder iemand erop aan te kijken, in de vaste hoop dat er op een gegeven moment leiders opstaan die verandering kunnen brengen in die situatie.

BERGOGLIO In 1999 hebben de Franse bisschoppen een verklaring uitgegeven onder de titel *Réhabiliter la politique*. Zij vonden rehabilitatie van de politiek nodig, omdat de politiek veel krediet had verloren, en ik denk dat dat bij ons ook het geval is. Wij moeten dat kredietverlies keren, want politiek is een zeer edele vorm van naastenliefde. Liefde voor de samenleving vertaalt zich in politieke inzet voor het algemeen welzijn. Ik ben geboren in 1936, ik was tien jaar toen Perón aan de macht kwam, maar mijn familie van moederszijde had radicale ideeën. Mijn grootvader van moederszijde was timmerman, en elke week kwam er een mijnheer met een baard bij hem langs die aniline<sup>7</sup> verkocht. Zij zaten dan een tijdje te praten op de binnenplaats, en mijn grootmoeder bracht dan een grote kop thee met een glas wijn. Op een keer vroeg mijn grootmoeder of ik wist wie die mijnheer Elpidio was die aniline verkocht. Dat was Elpidio Gonzalez, die vicepresident geweest was van Argentinië. Het beeld van die ex-president, die de kost verdiende als verkoper, staat in mijn geheugen gegrift. Het is een beeld van fatsoen. Er is iets met onze politiek gebeurd, zij is ideeën en plannen kwijtgeraakt. De ideeën zijn verhuisd van het politieke niveau naar de esthetica. Tegenwoordig is het imago belangrijker dan de plannen. Plato zei het al in zijn *Politeia*: de retorica – later vervangen door de esthetica – is voor de politiek wat cosmetica is voor de gezondheid. We hebben het wezenlijke ingeruild voor het esthetische, wij aanbidden statistiek en marketing. Misschien ben ik daarom in gebreke gebleven ten aanzien van mijn burgerplicht: de laatste keer dat ik gestemd heb, was bij de verkiezingen onder de regering-Frondizi, ik woonde nog in de provincie van Santa Fe omdat ik daar een baan had in het onderwijs. Toen ik naar Buenos Aires ging, kwam er geen verandering in mijn woonadres, en omdat ik

toen op ruim vijfhonderd kilometer afstand verbleef, ging ik niet stemmen. Ten slotte nam ik mijn intrek in het aartsbisschoppelijk paleis en moest ik van woonadres veranderen, maar mijn naam bleef voorkomen in het bevolkingsregister van Santa Fe. Nu ben ik boven de zeventig jaar en ben ik niet meer verplicht om te stemmen. Je kunt je afvragen of het goed is dat ik niet ga stemmen, maar uiteindelijk ben ik vader van iedereen en moet ik voor niemand partij kiezen. Ik geef toe dat je het verkiezingsklimaat moeilijk kunt negeren als de campagnes beginnen, vooral als er mensen zijn die aankloppen bij het aartsbisdom om uit te leggen dat zij de beste zijn. Bij verkiezingen adviseer ik als priester de gelovigen om de partijprogramma's te lezen voor zij gaan stemmen. Tijdens mijn preken ben ik altijd heel voorzichtig, ik vraag alleen dat zij waarden de doorslag laten geven bij hun keuze.

SKORKA Ook ik stel voor dat zij de partijprogramma's lezen, en ik zeg dat zij op hun eigen oordeel moeten vertrouwen bij hun keuze. Ik bevind mij niet op zo'n politiek gevoelige post als uzelf, monseigneur, dus ik neem wel uitnodigingen aan voor bijeenkomsten die door politici georganiseerd worden, behalve als zij een electorale component hebben. Ik beschouw dat als een manier om respect te betuigen aan de politiek en de natie.

BERGOGLIO Deelnemen in de politiek is beslist een manier om de democratie hoog te houden.

SKORKA Soms zijn er belangrijke gebeurtenissen in ons land die een politieke component hebben, en dan laten wij horen wat wij ervan vinden. Dat kan weleens een kritische reactie zijn. Posities die niet overeenkomen met bepaalde waarden die wij voorstaan, moeten bekritiseerd worden, evenwel niet met politieke maar met godsdienstige argumenten. Omdat het om humane waarden gaat, is het in sommige gevallen moeilijk om dat onderscheid te maken. Maar wij kunnen er toch niet omheen. In een televisieprogramma dat *Dios es mi descansó*<sup>8</sup> heet, heb ik het belang van democratie benadrukt in de periode van de

militaire dictatuur. Dat was geen kritiek van een politicus, maar van een rabbijn die daar vanuit zijn godsdienstige invalshoek naar keek.

**BERGOGLIO** Je moet onderscheid maken tussen Politiek met een hoofdletter en politiek met een kleine letter. Alle handelingen van een vertegenwoordiger van het kerkelijk ambt zijn handelingen in de Politiek met een hoofdletter, hoewel sommigen zich wel wagen aan politiek met een kleine letter. Een vertegenwoordiger van de Kerk is verplicht om waarden naar voren te brengen, beginselen die richting geven aan menselijk handelen en onderwijs, en als hem dat gevraagd wordt, moet hij zich ook uitspreken over specifieke sociale situaties. Op 30 december 2009 ging ik voor in de mis bij de herdenking, na vijf jaar, van de brand in Cromañon. Dat was een gebeurtenis waarover echt iets gezegd moest worden. In sommige situaties is dat echt nodig, ook bijvoorbeeld bij ernstige ontsporingen. Je treedt de maatschappij niet tegemoet met een partijpolitiek doel, maar gemotiveerd door de waarden die in het geding zijn, of gemotiveerd door tragische gebeurtenissen. De kerkelijke bedienaar moet waarden hoog houden, desondanks komt het voor dat de wereld van de politiek schuldigen zoekt: zij horen een pastoor spreken en zeggen meteen dat hij die-en-die attaqueert. Wij attaqueren niemand, wij hebben het over een waarde die gevaar loopt en gered moet worden, maar de media lopen te hoop, gedreven door sensatiezucht en vermelden: ‘Harde aanval tegen die-en-die’.

**SKORKA** Er zijn politici die dubbel spel spelen. Aan de ene kant zeggen ze dat godsdienst zich buiten de politiek moet houden, maar als het verkiezingstijd is, dan willen ze wel de zegen van de kerkelijke vertegenwoordigers.

**BERGOGLIO** Wanneer ik politici ontvang, merk ik dat sommigen van hen te goeder trouw zijn en de sociale leer van de Kerk toegedaan zijn. Anderen bezoeken mij alleen omdat zij politieke contacten nodig hebben. Mijn antwoord is altijd hetzelfde: hun tweede plicht is onder-



ling met elkaar in gesprek te gaan. Hun eerste plicht is de soevereiniteit te handhaven van de natie, van het vaderland. Het land is de geografische omschrijving, en de natie houdt in dat het volk een grondwet heeft, wetten en juridische beginselen, zodat er maatschappelijk verkeer mogelijk is. Landen of naties kunnen in verval raken, na een oorlog, ze kunnen verminkt en weer hersteld worden. Het vaderland daarentegen is het erfgoed van onze voorvaders, dat wat wij ontvangen hebben van degenen die aan de oorsprong ervan staan. Dat zijn de waarden die zij ons hebben toevertrouwd, niet opdat wij ze in een conservenblikje zouden bewaren, maar opdat wij ze laten uitgroeien in confrontatie met de uitdagingen van het heden, en ze doorgeven naar de toekomst. Als het vaderland verloren gaat, krijgen wij het niet meer terug: het is ons erfgoed. Er zijn twee belangrijke beelden die het begrip 'vaderland' illustreren. Het ene staat in de Bijbel en laat Abraham zien die zijn land Ur verlaat om God te volgen, samen met zijn vader die handelaar in afgodsbeelden was. Hij breekt dus niet met zijn verleden en zijn tradities, maar zuivert ze uit dankzij de openbaring. Het andere beeld, dat meer westers is, is dat van Aeneas, die na de brand van Troje naar Rome trekt en zijn ouders meedraagt op zijn schouders. Het vaderland betekent dat je je ouders op je schouders neemt. De erfenis die ons toevertrouwd is, moet ons helpen om het heden in te richten, wij moeten het laten uitgroeien en naar de toekomst projecteren. Tegenwoordig zijn het de politici die verantwoordelijk zijn voor het behoud van het vaderland, theocratieën zijn nooit betrouwbaar gebleken. God heeft de mensen de verantwoordelijkheid gegeven om een toekomst te bouwen voor hun land, hun vaderland en hun natie. De godsdienst verschaft de ethisch-morele beginselen en houdt de transcendentie van de weg open.

SKORKA Monseigneur, u gebruikte een sleutelwoord: de oprechte en diepgaande 'dialogo'. Het ernstigste probleem dat ons land kent, is van culturele aard. In Argentinië zijn wij heel ziek, en een van de symptomen van die

ziekte is het ontbreken van dialoog. U zei het al, een land is een territorium, de natie is de ordenende structuur van recht en wetten, en het vaderland is de erfenis uit het verleden. Argentinië kwam voort uit een ordening waarin godsdienst belangrijk was, met alles wat dat inhield aan fouten en positieve aspecten. Die positieve aspecten moeten wij weer oppakken en ze benutten, ook al bezit iedere traditie een eigen wereldbeeld, om in gesprek te gaan met agnostici – wij moeten een consensus bereiken waarmee wij ons vaderland herscheppen. Ik herneem wat u gezegd hebt over de noodzaak om onze ouders op de schouders te nemen, maar de bekende rabbijn van Kotzk zei ook: een waarheid die je kopieert, is geen waarheid meer. Wij moeten een authentieke waarheid scheppen, die ons eigen verleden weet te bewaren, middels een dialoog, waaraan ook de godsdienst moet bijdragen. Dat precies zou het contactpunt met de wereld van de politiek moeten zijn. Wat theocratische staten betreft: er zijn er gelukkig niet veel, want ze brengen fundamentalisme voort. Staten moeten een democratische structuur hebben. Ook de staat Israël, waar de waarden van de joodse traditie in alle opzichten worden uitgedragen, middels een volledig democratische structuur. Dat is niet gemakkelijk, er zijn steeds weer confrontaties tussen godsdienst en staat. Het rabbinaat denkt dit, en het Hooggerechtshof dat, en dan ligt er de opdracht de democratische gang van zaken te verzoenen met bepaalde godsdienstige structuren, die soms zeer hard en onbuigzaam zijn. Maar fricties worden in een democratie door de dialoog gemilderd.

**BERGOGLIO** De macht is door God aan de mens gegeven, waar Hij zegt: 'Bevolk de aarde en onderwerp haar, wees vruchtbaar en word talrijk.' Dat is een gave van God, wij mogen deelnemen aan zijn scheppingswerk. Ik zou het woord 'macht', dat vaak aan de godsdienst wordt toegeschreven, zijn dubbelzinnigheid willen ontnemen. Als je meent dat macht erin bestaat dat je je eigen wil of een gedragslijn kunt opleggen aan anderen, die jou allemaal moe-

ten volgen, dan vergis je je. Dat moet de godsdienst niet zijn. Macht moet je opvatten in antropologische zin, als dienst aan de gemeenschap. De godsdienst beschikt over een cultureel erfgoed en stelt dat ter beschikking van de mensen, maar als zij zich mengt in politieke intriges en onderhands dingen probeert op te leggen, dan wordt zij een negatieve machtsfactor. Haar macht moet niet vertroebeld zijn, zij moet het menselijk bestaan in contact brengen met God en de volwaardige menselijke ontplooiing bevorderen. Haar macht moet helpend en uitnodigend zijn. Er steekt niets kwaads in als de godsdienst in dialoog is met de politiek, er ontstaat alleen een probleem als zij ongezien zaken wil doen met de politiek. En ik denk dat dat in de Argentijnse geschiedenis te veel is voorgekomen.

SKORKA In dat opzicht is de aanslag op de Asociación Mutual Israelita Argentina (AMIA)<sup>9</sup> een keerpunt geweest, daarna was het niet meer als daarvoor. Op dat moment hebben enkele joodse leiders zo nauw contact gezocht met de president<sup>10</sup> dat die nabijheid geen positieve resultaten heeft voortgebracht, eerder bittere. Ik geloof in een dialoog, maar op afstand. Vriendjespolitiek, die enorme voordelen voor partijen weet te garanderen, is uit den boze. Als er een probleem is, moet je wel de telefoon kunnen pakken en een minister of de secretaris van het ministerie voor de Eredienst kunnen bellen, maar de grenzen moeten duidelijk zijn. Als ik denk aan de Katholieke Kerk, lijkt het mij echt verschrikkelijk dat priesters betrokken zijn geweest bij martelingen, zoals Christian von Wernich.<sup>11</sup> Zij hebben meegewerkt aan al die acties, zij gaven absolutie aan de moordenaars, in plaats van hun helder en duidelijk te zeggen dat zij moordenaars waren.

BERGOGLIO Wie meewerkt aan feiten als deze legitimeert ze.

SKORKA De mens blijft mens. In onze opvatting is de mens geen engel, die klaarstaat om orders uit te voeren en ze onberispelijk volbrengt. Een engel heeft geen vrije wil, de mens kent hartstochten. In bepaald opzicht moet ie-

mand die een religieuze gemeenschap leidt zelfvertrouwen hebben, een gevoel van eigenwaarde en ook een bepaalde mate van eigendunk. Zonder dat lukt het niet. Al degenen die een gemeenschap leiden, hebben de behoefte om hun eigen ego te bevestigen. De vraag blijft onveranderd dezelfde: waartoe dient de macht die je hebt? Want macht heeft altijd iets ten doel. Weet u nog wat ik zei toen ik u opbelde toen er een nieuwe paus gekozen moest worden? 'Ik hoop dat God uw hart en verstand zal verlichten, zodat u de geschikte persoon zult kiezen. Historisch gezien is een paus altijd iemand op wiens stem acht geslagen wordt; ook al roept hij kritiek op, wat hij zegt laat nooit iemand onverschillig. Ik hoop ook dat u een moedig persoon kiest, want hij zal veel belangrijke dingen kunnen doen.' Het gaat erom dat iemand die eenmaal zo hoog gestegen is, oprecht en bescheiden kan blijven, zodat hij tegen de omstandigheden opgewassen is. Vijftig jaar geleden zou een gesprek als dit onmogelijk geweest zijn. Dankzij u is dat niet meer zo. Wij moeten vicieuze cirkels kunnen doorbreken. Als hoofd van de Kerk in Argentinië hebt u uw macht gebruikt om iets te doen. Het zij mij vergund te zeggen dat het niet gewenst is dat altijd middelmatige figuren aan de macht komen.

BERGOGLIO Een heel intelligente jezuïet vertelde altijd het volgende grapje: iemand kwam aanrennen om hulp – door wie werd hij achternagezeten? Door een moordenaar, een dief? Nee, door een middelmatig iemand die macht had... Inderdaad, ongelukkig degenen die moeten leven onder een middelmatig leider die denkt dat hij iets voorstelt. Als zo iemand een beetje macht krijgt, wee zijn ondergeschikten. Mijn vader zei altijd: 'Groet de mensen altijd als je de weg omhoog gaat, je komt ze opnieuw tegen als je afdaalt. Wees nooit verwaand.' Gezag komt van boven, zeggen ze altijd, maar hoe die macht gebruikt wordt, dat moet je nog zien. Ik krijg kippenvel als ik het boek *Rechters* lees, slechts enkelen waren rechtvaardig in Gods ogen. De meerderheid niet. Als je leest wat onze ge-

lovige koningen gedaan hebben, rijzen de haren je te berge: moorden plegen zelfs. Koning David bijvoorbeeld was niet alleen overspelig, maar hij liet ook de man van zijn minnares ombrengen, om te verbergen wat hij gedaan had. Zelfs toen de profeet Nathan hem terechtwees, had hij niet de eenvoud om zijn eigen zonde te erkennen en vergeving te vragen. Hij maakte zich uit de voeten en vroeg de Heer een ander in zijn plaats aan te wijzen. Macht ontvang je, in onze traditie, van God. 'Niet jullie hebben Mij uitgekozen,' zegt de Heer, 'maar Ik jullie.' Als ik wijdelingen de handen opleg en hen tot priester wijd, zeg ik altijd tegen hen dat ze niet voor priester gestudeerd hebben, het is geen beroep, ze hebben niet zelf gekozen, ze zijn gekozen. Maar ja, wij zijn mensen, wij zijn zondaars, geen engelen zoals u zegt, rabbijn. Je krijgt geleidelijk aan gezag toegemeten, ander gezag, dat je niet met de wijding hebt gekregen. Ofwel je blijft het eerste trouw, ofwel je gaat ten slotte door God niet gewenst werelds gezag opleggen. Het verlies van de kerkelijke staat was een goede zaak voor de Kerk, want zo is duidelijk dat de paus maar over een halve vierkante kilometer macht heeft. Maar in de tijd dat de paus geestelijke en tijdelijke macht had, ontstonden er intriges aan het hof. Lopen die machten tegenwoordig dan niet meer door elkaar? Ja, ook vandaag de dag nog, want ook onder mensen van de Kerk bestaat ambitie en helaas ook carrièrisme. Wij zijn mensen en kunnen in verleiding komen, wij moeten alert zijn en denken aan de wijding die wij ontvangen hebben, want die is een geschenk van God. Dat er machtsconcentraties bestaan hebben en nog steeds bestaan in onze Kerk, komt door onze menselijke conditie. Wie zich daarvoor leent, is niet meer iemand die gekozen is om te dienen, maar iemand die ervoor kiest te leven zoals hij wil, hij geeft toe aan lage instincten.

## NOTEN

- 1 Jorge Bergoglio en Abraham Skorka, *Over hemel en aarde. Paus Franciscus over geloven en leven in de 21ste eeuw*. Tielt: Lannoo 2013, hoofdstuk 19.
- 2 De eerste onafhankelijke regering na de Meirevolutie van 1810 tegen de Spaanse overheersing.
- 3 Wetgevende en Constituerende Vergadering, die in 1816 de onafhankelijkheid van de Verenigde Provinciën van Zuid-Amerika uitriep.
- 4 Vergadering die vanaf januari 1813 (vandaar de naamgeving) tot 1815 een regeringssysteem voor de republiek Argentinië ontwierp.
- 5 Joaquín Piña, jezuïet, is emeritus bisschop van Puerto Iguazú. In 2006 voerde hij een politieke coalitie aan die een wetsvoorstel voor de Provinciale Constitutie van de provincie Misiones wist te blokkeren dat ongetermineerde hervverkiesing van de zittende gouverneur beoogde.
- 6 República de Cromañón was de naam van de discotheek in Buenos Aires, waar in de nacht van 30 december 2004 een brand uitbrak die 193 mensen het leven kostte.
- 7 Kleurloze vloeistof, grondstof voor kleurstoffabricage.
- 8 Psalm 62, 1: Alleen bij God is mijn ziel gerust.
- 9 Joods sociaal-cultureel centrum in Buenos Aires, waar op 18 juli 1994 een aanslag plaatsvond die 85 doden en ruim driehonderd gewonden tot gevolg had. De aanslag werd waarschijnlijk gepleegd in opdracht van de Iraanse regering.
- 10 Carlos Menem, president van 1989 tot 1999.
- 11 Christian von Wernich was een Argentijns priester van Duitse afkomst, werkzaam als inspecteur van politie tijdens de Vuile Oorlog (1976-1983). Hij werd in 2007 schuldig bevonden aan zeven moorden, 42 ontvoeringen en 31 gevallen van marteling. Hij werd veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf.